

A PÜSPÖK EGY NAPJA

A MAGYAR TELEVÍZIO FRANCIA FŐPAPOKNÁL ÉS TISZTELENDÖKNÉL

Januárban kerül a képernyőre a Magyar Televízió új „Tiszteleldök” című sorozata, négy részben. Róbert László, e sorozatok szerkesztő-riportere nagyszerű olaszországi és amerikai riportja után ezúttal Franciaországot kereste fel stábjával. A sorozat négy színhelye: Párizs, a Lyon melletti L'Arbresle domonkos kolostor, amelyet a világhírű francia építész Le Corbusier épített, azután Marseille és végül Orléans, ahol a múlt év augusztusában tragikus körülmények között elhunyt Riobé püspöknek egy teljes munkanapját kísérte végig reggeltől estig a Magyar TV stábj. Róbert László készséggel rendelkezésünkre bocsátotta a négy tv-adás forgatókönyvét, amelyekből Etchegaray marseille-i érseknek a sorozat elé adott nyilatkozatát, valamint a Riobé püspöknél töltött egy nap teljes szövegét közöljük le. Ennek a haladó szellemű, nagyon rokonszenves, Franciaországban nagyon népszerű és Magyarország iránt melegen érdeklődő püspöknek már lefoglalt szobája volt a múlt év augusztusában az egyik Balaton-parti szállodában. A váratlan halál néhány nappal azelőtt ragadta el, hogy erre, a hazánkban tett látogatásra sor kerülhetett volna. A Magyar Televízióval együtt tisztelgünk emlékének nyilatkozatának közlésével.

ETCHEGARAY ÉRSEK NYILATKOZATA

R. L.: Monseigneur Etchegaray nemcsak Marseilles érseke, hanem egyúttal a francia püspöki kar elnöke is. Az érseki palota kertjében vagyunk Marseilles fölött, ahonnan messzire lehet látni.

Etchegaray: Mint a francia püspöki kar elnöke elmondhatom, hogy a mi Franciaországunk olyan ország, mint gondolom a többi is, amely azért dolgozik, hogy kiegyenlítse az új kultúrák és a hagyományos régi kultúrák közötti ellentmondásokat. Keresztényként élni ma, nem könnyű.

A hit, tehát hinni Jézus Krisztusban — ez nem megy önmagától. Harcolni kell érte, szinte ár ellen úszva és minden erőfeszítést, amit a francia egyház tesz, erre irányul, hogy a hívők egyénileg, személy szerint legyenek minél vallásosabbak. Nemcsak szociológiai értelemben, nemcsak hagyománytisztelőből, vagy konformizmusból. Legyen a hitük meggyőződéses, tükrözze lelküket és egyben a valóságot is. Vagyis, a hit forrjon össze az élettel, amennyire csak lehetséges. Mert azt egyetlen keresztény ember sem állíthatja, hogy tökéletes. De legalább vállalja az életét.

R. L.: Az Ön szavai alapján azt hiszem Érsek úr Önt nem túlságosan aggasztja a gyakorló hívők számának csökkenése.

Etchegaray: Hát azért aggaszt és ez természetes. Hiszen mi azt szeretnénk, hogy legyenek egyre többen a keresztények és gyakorolják vallásukat, mindenek előtt szenteljék meg az Úr napját.

Vasárnaponként imádkozzanak. Azon a napon, amelyet Isten dicsőségének kell szentelni. De úgy gondoljuk: a vallás gyakorlása még nem minden. Természetesen jele az a hitnek, de mi mindenekelőtt azt szeretnénk, ha a keresztények minél közelebb kerülnének a hit és az élet Evangéliumához.

R. L.: Ennek a közeledésnek a szempontjából milyennek látja az egyház és a társadalom kapcsolatát? Melyek Ön szerint a francia katolikus egyház legfontosabb feladatai?

Etchegaray: Hát ez eléggé szerteágazó kérdés. Azt hiszem, hogy jelenleg az egyház egyik legfontosabb missziója hazánkban az, hogy az Evangéliumot minden emberrel megismertesse. Az Evangélium megmutatja Isten igazi arcát, azt az Istenét, aki minden embert szeret, aki minden embernek megbocsát. Következésképpen az a gondunk, hogy a keresztények a mindennapi életben, a magánéletben, a családi életben, a kollektív élet területein és a gazdasági,

a politikai életben, mindenütt mutassák meg magatartásukkal ezt az apró kis jelet, adjanak jelet azoknak, akik velünk élnek, arról, hogy Isten létezik, és ez az Isten megérdemli, hogy szeressék.

R. L.: Próbáljunk még távolabbra pillantani, mind Kelet, mind Nyugat felé. Mint az Európai Püspöki Konferencia elnökének, gondolom Önnek erről is van mondanivalója.

Btchegaray: Igen, még néhány évig ez is a feladatom, tekintve, hogy az Európai Püspökök Konferenciájának elnökévé választottak. Ez a szervezet Európának jóformán valamennyi püspökét magában egyesíti. Körülbelül ezer püspököt. Nálunk, az egyházban az egység nem egészen olyan, mint Európa politikai életében. Ott gondolom sokkal bonyolultabb. A történelmi viszontagságok miatt a politikában — sajnos — az egységes Európa még várat magára. De mi az egyházban távolabbra tudunk tekinteni és talán gyorsabban is tudunk cselekedni, mint a politikusok, az egységes európai szellem érdekében. Egy híressé vált fogalmazás szerint mi az Atlanti-óceántól az Uralig látjuk Európát. A hit szerintem nem ismer határokat. Nekünk, európai püspököknek arra irányulnak erőfeszítéseink, hogy mindannyian együtt legyünk, egységbe tömörüljünk, írek, portugálok éppúgy, mint a keleti országokban élők. Mindig nagy örömömre szolgál a keleti országok püspökeivel való találkozás. A magyar püspököket különösen jól ismerem. Részem volt abban az örömben és megtiszteltetésben, hogy ellátogathattam Magyarországra, Szent István e nagy országába.

Elmondhatom továbbá, hogy mindent elkövetünk azért, hogy a püspökök közelebb kerüljenek egymáshoz, még a különbözőségekből is. Mert Európa országai sokban különböznek, mind történelmi, mind kulturális tekintetben. De a jelenben élünk. Tudatában kell lennünk például annak, hogy dél-európai munkások nagy számban áramlanak észak felé, ahol fejlettebb az ipar, hogy ott keressenek munkát. A turistamozgalom is kibontakozott, mégpedig el-lenkező irányban: északról mennek az emberek a napfényes országokba. A turistáskodás nemcsak északról délre, de délről nyugatra, nyugatról keletre is folyik. Nagyon örülök ennek, hogy Európa minden országából sok ember megy például a Balaton partjára is. Nagyszabású kulturális mozgás is észlelhető Európában. Hiszen a határok ellenére mind több nemcsak a közös problémánk, hanem a kulturális csere-lehetőségünk is. A televízió, az irodalom, a film, a lemezek, a dalok mind kultúrákat közvetítenek. Úgy gondolom, a budapesti fiatalok ugyanazokat a dalokat szeretik énekelni, mint a párizsi vagy a marseilles-i fiatalok. Mindez azt bizonyítja, hogy nekünk, püspököknek is látnunk kell, közelednek egymáshoz az emberek. És erre nekünk is oda kell figyelnünk.

R. L.: Köszönöm a beszélgetést, Monseigneur.

LÁTOGATÁS RIOBÉ ORLÉANS-I PÜSPÖKNÉL

Narrátor: Az Úr 1429. esztendejében innen indult az utolsó, a győztes rohamra Jeanne d'Arc a megszálló angolok ellen. Elsősorban róla híres Orléans. Minden tavasszal díszes körmenettel, katonai parádéval emlékeznek e téren Szent Johanna haditetteire. A parasztlányból lett nemzeti hős — úgy tudjuk — nem kedvelte a parádézást. S azt hisszük Orléans püspöke sem, aki kérésünkre azt válaszolta: „Ha közelebről akarnak megismerkedni velem, úgy hétköznap jöjjenek”.

A Mártíromság teréről indulunk el Monseigneur Guy Riobé palotája felé. A püspök hírét eddig a napig inkább csak politikai nyilatkozataiból ismertük. Hogy élesen elítélte a nukleáris fegyverkezést, a neutronbomba gyártását és a latin-amerikai diktatúrák önkényuralmát. Amikor XXIII. János idején püspökké szentelték Riobé kijelentette: „Ideje túllépni már azon az állapoton, hogy az egyház olyan legyen, mint egy hadsereg. kiváltságos eszköz, a társadalmi rend fenntartására.”

E gondolatok jegyében érkezünk a Loire völgyébe, hogy végigkísérjük Saint Aignan kései utódját egy napon át. A székesegyházzal szemben áll a püspöki palota.

R. L.: Monseigneur, itt állunk Attila tábora előtt, vagyis Saint Aignan városában, Saint Aignan terén. Saint Aignan Orléans püspökének temploma mellett. Ő állította meg Attilát nem messze innen. Ugyanakkor van egy századik évforduló.

Püspök: Ha ön mond el mindent, nekem nem marad mondanivalóm. Valóban, ezt a templomot Saint Aignan emlékére emelték, ő volt Orléans egyik legelső püspöke az V. század elején. Ő mentette meg a város életét, amikor megvédte a hunok inváziója ellen, Attila, a hunok királya ellen.

R. L.: És ezer évvel később?

Püspök: Ezer évvel később ismét egy történelmi esemény tanúi vagyunk, amely még jobban rányomta Orléans városára a bélyegét. Jeanne d'Arc ekkor szabadtotta fel a várost a Loire túlsó partján. 1429-ben szinte csoda történt. Megfutamodásra kényszerítette az angolokat és ezzel kezdődik meg Franciaország felszabadítása.

R. L.: És száz évvel ezelőtt?

Püspök: Száz évvel ezelőtt halt meg Orléans egyik nagy püspöke, Monseigneur DUPANLOUP. Október 11-én emlékezünk meg halála évfordulójáról. Ő igen nagy hatással volt az orléans-i egyházra. Az ő részvétele a korabeli zsinaton nagyon jelentős esemény volt, mert — (közbeszólás) — ő azon kevés püspökök egyike volt, aki nem védte meg a pápai tévedhetetlenség elvét.

R. L.: És ön Monseigneur, 100 évvel Dupanloup püspök után miben látja az orléans-i püspök feladatát?

Püspök: 100 évvel Dupanloup, e nagy püspök után — egy egészen kicsi püspök áll itt önök előtt. A neve: Riobé. 17 éve tölti be hivatalát.

Néha elgondolom, hogy e nagy püspökök, Saint Aignan és Monseigneur Dupanloup után — akik valóban népük védelmezői voltak —, hogyan is lehetnék én a nép védelmezője? Az orléans-i népé, amelyet Isten rám bízott. Azt hiszem, a harc az egészen más, de én mindig megpróbáltam segíteni a népet abban, hogy találkozzék Jézus Krisztussal az Evangélium szabadságának szellemében.

R. L.: Milyen az Ön kapcsolata a külvilággal, a szó legtágabb értelmében?

Püspök: A külső világgal...?

R. L.: Igen, például azokkal, akik nem hívők, vagy más vallás követői?

Püspök: Olyan emberekről, akik távol vannak az egyháztól, nem tudok semmit. Csak olyanokról tudok, akiktől az egyház van távol. Tehát a mi feladatunk, az egyháznak feladata, hogy erőfeszítést tegyen, nem nekik. Az egyháznak annyi megjelenési formája, arculata van. Ami engem legjobban megragadott az események során, amelyeket átéltem — hiszen volt alkalmam találkozni, beszélni, kapcsolatba kerülni azokkal, akiket hitetlennek, tehát nem keresztényeknek szokás nevezni — tehát az ragadott meg legjobban, hogy rájöttem: püspököknek lenni nem elsősorban azt a feladatot jelenti, hogy megőrizzük néhány katolikust, legyen akár százakról, ezrekről is szó, hanem az, hogy a nép püspöke legyünk. Az szükséges, hogy a lelkiismeretem visszhangozzon minden gondot, szenvedést, hogy a Loire népének minden problémája eljusson hozzám.

Narrátor: A püspöki palota egyébként csendes, szinte kihalt, kertje ma reggel a szokottnál elevebb. A püspök értekezletre hívta össze egyházmegyéjének felelős papjait, hogy egy ugyancsak világi esemény, a parlamenti választások ügyében alakítsák ki együtt a lelkipásztorok álláspontját. A püspök szereti a pontosságot. Időben és fogalmazásban egyaránt.

Püspök: Itt vannak barátaink a Magyar Televíziótól, riportfilmet készítenek, ezért utaznak át Európán, sőt az egész világon. Megkértek, hogy 36 órán át velünk lehessenek. Voltak Párizsban, voltak Etchegaray érseknél. És most eljöttek ide is, hogy lássák egy püspök egy napját. Megmondtam nekik, hogy semmit se változtatok a programomon. Azt csináljuk, amit máskor. Ne féljenek, csak tanácskozásunk elején vesznek részt, hogy aztán nyugodtan dolgozhassunk.

Úgyhogy kezdjük is el az imát. Azt hiszem első ízben történik, hogy orléans-i papi gyűlés énekel, de hát miért ne énekelhetnénk? Aztán dolgozunk, ahogy szoktunk. Rendben van?

(Ének)

(Te életünk szívében vagy,
Te éltetsz minket Uram,
az Evangélium szellemében)

Miatyánk, ima

Püspök: Az Evangéliumban is megtaláljuk azokat az igéket, amelyek ma délelőtti elmélkedésünk alapjául szolgálnak. Testvéreinkre gondolok, akiket éppúgy mint minket, érint az, amit Franciaországban 8 nap múlva átélünk. Mivel hogy parlamenti választások lesznek.

Narrátor: Az értekezletnek ugyan csupán az elején vettünk részt, de a püspök úr nem csinált titkot abból: a leghelyesebb, ha a hívők kizárólag lelkiismeretük szerint szavaznak. Guy Riobét különösen a fiatalság problémája foglalkoztatja. Mint mondotta, sokszor kérdezi magától: Vajon mikor tud már válaszolni az Egyház az ő egyre nyugtalanítóbb kérdéseikre? A Gondolatok utcáján, majd a Loire mentén haladunk egy kis sologne-i falu felé. A püspök úr csak később érkezik. Megkért, hogy addig ismerkedjünk meg nélküle a helyi plébánossal, s ha kedvünk van, tájékozódjunk Jouys le Potiers-ban is arról, milyen a viszony egyház és a világ között.

A plébános úr nem szereti, ha más mutatja be őt.

Plébános: Ime itt ül Önök előtt Monsieur Bopen abbé. Jouys le Potiers plébánosa, az orléans-i püspökséghez tartozunk. Ez az ő hivatala, télre kápolnává alakítottuk át, mert a hívei a hét folyamán nem tudnak misére járni. Vanak a plébánián híveim, akik szombatonként és vasárnaponként jöhetnek csak. Itt vagyok a hivatalomban és Monseigneur Riobére várok, a püspökünkre. Szívből örülök, hogy fogadhatom őt. Ugyan nem ő szentelt fel, mert engem csak néhány évvel azután helyeztek erre a plébániára, miután ő Orléans-ba került. De nagyon jól ismerem a püspök urat. Nagyon jól ismerem.

Igen nagyra becsülöm Monseigneur Riobét. Véleményem szerint ő a mi egyik legkiválóbb püspökünk egész Franciaországban. Igen, ő kiemelkedő helyet foglal el Franciaország püspökei között. Kitűnő, jelentős és mégis szerény személyiség. Nem próbálja népszerűsíteni magát. A munkásságát elmélyülten végzi. Nagymértékben hozzájárult az Evangélium szellemének terjesztéséhez az orléans-i püspökségben. Sologne-nak ez a része keresztényi, apostoli értelemben régen valóban nagyon termékeny terület volt, ha szabad így mondanom. A jelenlegi körülmények következtében azért talán minden plébános veszített valamit lendületes keresztényi erejéből. Azt hiszem, majd hogy nem új Feltámadásra volna szükség. Az embereket túlságosan elragadja anyagi életük, ideiglenes, mindennemű földi létük. A környékünk, Sologne meglehetősen szegény vidék. Ami a parasztjainkat illeti, nekik valóban a megélhetésért kell küzdeniük. Ezzel együtt nem panaszkodhatom a híveimre, akik körülvesznek. Ha van panaszkodni valóm, akkor csak magamról mondhatom el, hogy idős vagyok. Úgy érzem, nem mindenben tudok megfelelni a plébánia, híveim minden kívánságának. Ez is az egyik oka különben annak, nagyon örülök, hogy Monseigneurrel találkozhatom. Ő intézkedhet, ő segíthet abban, hogy ez az egyházközség megvalósítsa mindazt, amit ő kíván tőlünk.

Narrátor: Nem tagadom — minden előlegezett tiszteletünk ellenére felmerült még bennem valami homályos gyanú: ezt a barátságos, demokratikus kvaterkázást a parasztokkal mintha kissé csak a film számára rendezte volna, Mindenesetre megfogadtuk tanácsát: Amíg ő az öreg plébánossal az egyházközség belső problémáiról tárgyal, mi átmegyünk egy pohár vörösbor erejéig az utca túlsó oldalára.

Először arra voltunk kíváncsiak: a jelenlevők felismerik-e egyáltalán plébánosuk hangját?

R. L.: Hölgyeim és Uraim, most hallották, hogyan beszélgetett Monseigneur Riobé a plébános úrral. Önök ugye az ő plébániájához tartoznak. Van róla véleményük?

Szemüveges: Oh, kitűnő ember.

R. L.: Önnek mi a foglalkozása?

Szemüveges: Nyugdíjas vagyok.

R. L.: És azelőtt?...

Szemüveges: Sekrestyés voltam.

R. L.: Sekrestyés?

Szemüveges: Igen.

R. L.: Tehát akkor ön az Egyház embere.

Szemüveges: Igen, ha úgy tetszik.

R. L.: Akkor tehát illetékes, hogy elmondja véleményét a plébános úr munkaságáról.

Szemüveges: Hát hogyné, bár nem barátian, mert úgy nem ismerem. De csak jót mondhatok róla. Jouys le Potiersben őt mindenki szereti:

Nő (háttérből): Nagyon kedves ember! Ha elveszítjük, az nagy veszteség lesz.

Szemüveges: Ha elveszítjük, az nagy veszteség lesz.

R. L.: És Önnek Uram, mi a foglalkozása?

Sapkás: Munkavezető vagyok, a fűrésztelepen.

R. L.: Ismeri a plébános urat?

Sapkás: Hát egy kicsit.

R. L.: Jár misére?

Sapkás: Nemigen.

R. L.: És ön, Kocsmáros úr, Ön, jár misére?

Kocsmáros: Soha!

R. L.: Soha? És miért?

Kocsmáros: Mert más a meggyőződésem. Ez azonban nem akadályoz abban, hogy csodáljam az itteni plébánost. Mindennap betér egy pohárára, megveszi a pakli dohányját, mindent ami kell. Sok ember tiszteli őt és példát vesznek róla. Ő nagyon rendes plébános, még a régi iskolához tartozik, régi vágású, ma már nincsenek ilyenek, a jövőben sem lesznek. Érti? Ez a véleményem.

R. L.: És ön, asszonyom, osztja-e férje meggyőződését, vagy maga jár misére?

Asszony: Hát én főleg azért nem, mert nincs időm. Itt az üzlet... Megyek, ha temetés van, vagy ilyesmi, de egyébként nincs rá időm. A bisztróban hála Isten nagyon sok a munka.

R. L.: Ön asszonyom miben látja a plébános úr munkájának lényegét itt a faluban?

Asszony: Hogy mi a munkája lényege? Hát misét tart, keresztel, esket, meg temet.

Kocsmáros: (háttérben) Mindenki szereti.

Asszony: Igen, az egész falu szereti. Azt hiszem, nem találunk még egy ilyen embert.

R. L.: Köszönöm szépen. És ön fiatalember, jár ön időnként misére?

Fickó: Nem.

R. L.: Miért nem?

Fickó: Mert ateista vagyok.

R. L.: Tehát ateista?

Fickó: Igen.

R. L.: De talán ismeri a plébános urat?

Fickó: Hogyné, ismerem, olykor látom és beszélgetünk..

R. L.: Szoktak vitatkozni?

Fickó: Igen.

R. L.: Próbálja őt meggyőzni, vagy a plébános úr igyekszik meggyőzni magát?

Fickó: Azt hiszem, inkább neki kellene vállalnia a meggyőző fél szerepét.

R. L.: De azért jóban van vele?

Fickó: Hát időnként találkozom vele, köszönök neki, de hát mondom, nem vagyok vallásos.

R. L.: Az, hogy nem vallásos, nem akadályozza, hogy jó kapcsolatban legyen a plébános úrral.

Fickó: Természetesen jóban vagyunk.

R. L.: Mi a véleménye róla?

Fickó: A plébános úrról? Az, hogy nagyon rendes ember, végzi a munkáját, amilyen jól csak lehet, ebben a kis faluban.

Narrátor: Jó lett volna egy kis kerülőt tenni, vissza Orléans felé. Hisz a királyok, kastélyok és kertek folyója mentén húzódik a világhírű Loire-völgyi kastélyok füzére. Jó lett volna végigjárni Attila és Szent Johanna hadiútjait. Elzarándokolni Szent Lajos vagy éppenséggel a Pannóniában született Szent Márton sírjához, aki a IV. században itt honosította meg a kereszténységet. De nemcsak az időjárás, a püspök úr percre kiszámított napirendje sem hagy lélegzetet. Szinte már-már az az érzésünk, nemcsak saját gondolatait, de a mi filmünket is ő rendezi.

Alig bírjuk követni Orléans utcáin ezt a 68 éves férfit, aki ezúttal misézni megy. Bár a szomszéd szobából átszűrődő zene hangjai mintha nem is misére invitálnának.

*

Narrátor: Mielőtt a püspök munkanapja véget ért volna, váratlanul, műsoron kívül közölte, jöjjünk el hozzá este is. Mert valamit még mondani kíván. És ezen az utolsó vacsorán így szól hozzánk:

Püspök: Önök eljöttek, hogy meglátogassanak. És azonnal szívesen beleegyeztem abba, amit kívántak. Azt viszont nem titkolom el, hogy ezekben a napokban a püspökkari titkárság is megkeresett ebben az ügyben. En egyesek szerint, ahogy mondani szokás, afféle „enfant terrible”, „rakoncátlan fickó” vagyok a francia püspökök között. Sosem kértem semmihez felhatalmazást a püspökkari titkárságtól. Ha tenni akarok valamit, úgy gondolom, szabadon megtehetem. Azért újra telefonáltak, hogy jó, igen, fogadhatja őket, egyetértünk ezzel. Mire én megint csak azt mondtam: nincs szükségem semmiféle beleegyezésre. A saját cselekedeteimért magam vállalom a felelősséget.

Egyet viszont feltétlenül szeretnék még mondani: én megbízom önökben, de nem akarom, hogy bármiféle kapcsolatba hozzanak a politikai pártokkal. Sem engem, sem azt, amit együtt éltünk át. Azt kérték tőlem, töltsünk együtt egy napot a püspökségen. Semmi hozatenni valóm nincs ehhez a naphoz. Úgy töltöttem, ahogy szándékomban állt, önökkel együtt. Ám semmiképpen sem szeretném — különösen ezekben a napokban, amelyeket most Franciaország átél, hogy mindazt, amit együtt átéltünk — vagyis egy napot a püspökségen, tehát azt, ami egy püspök hivatása, missziója — kapcsolatba lehessen hozni bármiféle politikai párttal, legyen az jobboldali, vagy baloldali.

R. L.: Ez természetes. De szeretnék feltenni még egy utolsó kérdést. Lehet, hogy nem emlékszem pontosan Szent Ágostonnak arra a mondatára...

Püspök: Veletek keresztény vagyok, számotokra püspök?

R. L.: Nem, én egy másik mondatára gondolok. Ő azt mondta, hogy az isteni akarat — elnézést, ha nem emlékszem pontosan — Szent Ágoston szerint az isteni akarat úgy kívánja, hogy ne zavarjuk meg a természetes rendet. Vagyis a társadalom természetes rendjét? Valahogy így szól Szent Ágoston tétele.

Püspök: Tudja, ő annyi mindent mondott, hogy nem tudhatjuk, ez pontos-e.

R. L.: Mégis, Monseigneur, mit gondol erről az Ágoston-i tételről, amely szerint nem szabad megzavarni a természetes rendet... Franciaországnak megvannak a sajátos problémái, ahogy mi is átéljük a magunkéit. Tehát Szent Ágoston e mondását úgy is lehet értelmezni, hogy a dolgok jól mennek, nem kell megzavarni, felkavarni semmit.

Püspök: Nem, Franciaországban a dolgok nem mennek jól. Például itt a püspöki palotától ötven méterre is van egy nyomortelep. Tudja, ez a negyedik világ. Mert a harmadik világ az messze van. De itt a közvetlen közelünkben élnek bevándorlók, észak-afrikaiak, de franciák is, akik valóban nyomorognak. Akik szörnyű, nyomorúságos körülmények között élnek. Franciaországban magam is ismerek embereket, akik egyszerűen nem is léteznek, személyükben még jogilag számon sem tartják őket. Igen, ilyen is van. Továbbá itt vannak a különbségek a bérek között. Én sem fogadhatom el a béreknek ezt az aránytalanságát. Vannak, akik 2—3—4 millió régi frankot keresnek havonta és mások, akiknek annyjuk sincs, amit minimális bérnek, éhbérnek lehet nevezni. Ezt én képtelen vagyok elfogadni. De tovább megyek. Szerintem ha a kapitalista rendszer megmarad, amíg az fennáll, nem lehet az Evangélium értelmében élni. Azt hiszem, a kapitalista rendszer nem egyeztethető össze Jézus Krisztus Evangéliumával.

Örülök, hogy önökkel fejezhetem be ezt a napot. Ahogy kérték, semmit sem változtattam a programomon, nem, egyáltalán semmit sem változtattam. Semmit se tettem hozzá, semmit se vettem el. Azt hiszem, közös élményeinken át láthatják: egy püspök hogyan próbálja meg, hogy napról napra jelen legyen a papok között és közel legyen a világiakhoz is.

Látták, hogyan élek. Azzal az állandó gyötrődő törekvéssel, hogy eljussak az emberekhez, bárkihez, akárkihez. Hogy együtt haladjak velük.

Narrátor: Monseigneur! Szerettük volna még tovább követni önt útjain az emberek között. Tervezte azt is, hogy ismét eljön hozzánk. De a sors másként akarta. E film sajnos már csak a tisztelet emlékéért állíthatja önnek. Guy Riobét, Orléans püspökét 1978 nyarán váratlanul elragadta a halál. Elragadott egy igaz embert. Egy tisztelendőt a szó teljes értelmében.

ÖLBÉY IRÉN VERSEI

Pont

Nézd ezt a pontot, mit a ceruzám
erre a hófehér papírra ejtett,
örök kiindulás, örök talány,
de tétovázik, mint a kicsi gyermek,
aki még járni sem tud s mint a vak,
kinek kezéből kihullt suta botja
s szegény, gyámoltalanul tapogat
s nem tudja, merre menjen: balra?
jobbra?

Légy függőleges, mely az ég felé tör
konok, kemény akarattal, vagy légy kör,
mely fut, lohol s önmagára talál,
vagy légy a világ rohanó átlója.
Csak pont ne légy, amely kezdettől
fogva
a végítéletig egy helyben áll.

Térfogat

Kitárom vágyón karomat
s e fájón és merészen
lendülő ölelésben
bezárul és összeroppan egészen
az elsikló és örök térfogat.